

Exposició

Cualladó: arxiu / obra

19 des. 2024 — 27 abr. 2025

Gabriel Cualladó, *Boda de Ramón Masats i Montse Santamaría*, 1959. Herederos Gabriel Cualladó

Dossier de premsa
IVAM Centre Julio González

IVAM35

Exposició

Cualladó: arxiu / obra

19 des. 2024 — 27 abr. 2025

Comissària: Sandra Moros

GENERALITAT
VALENCIANA

IVAM

Patrocinador

Cualladó: arxiu / obra

L'exposició dedicada a Gabriel Cualladó (Massanassa, València, 1925 – Madrid, 2003) part d'una investigació exhaustiva de les obres d'aquest autor presents en la Col·lecció de l'IVAM —al voltant de 445 fotografies— com un dels pilars fonamentals del patrimoni del museu. Ací es presenta una selecció de projectes i reportatges que Cualladó va realitzar des de finals dels cinquanta fins als noranta, als que es suma per primera vegada una part de l'arxiu i la biblioteca del fotògraf.

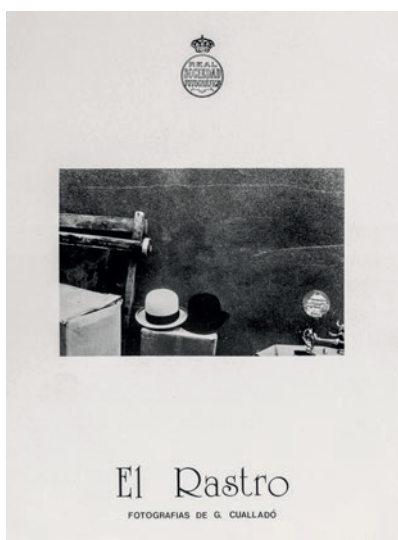
Cualladó: arxiu/obra pretén aproximar-se a l'univers de Cualladó des dels seus orígens visibilitzant el seu treball com a fotògraf, però també com a col·leccionista, escriptor o editor. El seu arxiu —format per fotomuntatges, correspondència, polaroids, fullets, invitacions i molts altres documents— i la seua fantàstica biblioteca, única en Espanya, permeten construir no sols el seu treball sinó també la història i el desenvolupament de la fotografia en Espanya, inclús del context internacional. El llegat material i artístic possibilita recórrer la trajectòria de Cualladó des de l'associacionisme de caràcter *amateur* fins al reconeixement oficial de la fotografia com a gènere artístic, cosa per la qual que va ser guardonat amb el Premi Nacional de Fotografia en 1994.

A l'exposició s'inclouen documents i material inèdit que permeten conèixer un aspecte diferent de l'artista, i es presenta també una part de la seua gran col·lecció de fotografia, dipositada a l'IVAM, on s'inclouen artistes com Diane Arbus, August Sander o Dorothea Lange. Creada per ell de manera intuïtiva a través d'adquisicions i intercanvis amb altres professionals de la fotografia, incloure la seua col·lecció en aquesta mostra possibilita un diàleg entre el seu treball i les obres d'altres professionals fotogràfics, i genera, a la vegada, un relat d'artistes, elements, imatges i recursos visuals comuns i polièdrics que traspassen la seua pràctica com artista i col·leccionista.

ARXIU I BIBLIOTECA

L'arxiu de Gabriel Cualladó és un conjunt de documents complex, amb materials de naturalesa molt diversa que crea una línia temporal de l'evolució de la fotografia i del seu context, que a més es suporta amb la seua biblioteca. És important comprendre que és un arxiu i biblioteca personal i no un material construït amb vocació enciclopèdica; per tant hi existeixen buits però, malgrat això, la riquesa d'aquest grup de materials fa visible la figura de Cualladó com un dels eixos de la fotografia en Espanya, tant per la seua producció artística i la seua presència, com per la seua activitat en l'entorn fotogràfic.

La documentació ací exposada comença amb el primer manual que Cualladó va utilitzar per aprendre a fer fotografies, titulat *What is family photography?*, i finalitza amb les seues polaroids i últims reconeixements, com el Premi Alfons Roig en 2022. Durant tot aquest recorregut es va construir una història fragmentada a partir de revistes, articles destacats o anuaris com el d'AFAL de 1958 i d'altres internacionals, correspondència, o la seua col·lecció de postals de Nadal amb imatges de Gordillo, Terré i Dolcet, entre altres. Tanmateix, s'inclouen una part dels escrits de Cualladó sobre fotografia, ressenyes bibliogràfiques i conferències.

Follet de la primera exposició individual de Cualladó, *El Rastro*, *Real Sociedad Fotográfica*, Madrid, 1981. Biblioteca i Centre de Documentació IVAM, Generalitat

«París visto por once fotógrafos españoles», *España Semanal*, 1962. Biblioteca i Centre de Documentació IVAM, Generalitat

Entre els elements seleccionats i exhibits, molts destaquen per tindre una rellevància particular segons la seua naturalesa material o temàtica. És el cas del díptic que anuncia la seua primera exposició individual en 1981, sobre *El Rastro* en la *Real Sociedad Fotográfica*, o la primera mostra a l'IVAM en 1989, l'any que va obrir el museu, que serveix d'exemple primerenc de la institucionalització de la fotografia en Espanya; o també, la documentació de la recepció del primer Premi Nacional de Fotografia en 1994. Destaquen per la seua singularitat la carpeta dels *collages* o fotomuntatges creats per Cualladó entre els anys seixanta i setanta aproximadament, i una fotografia original que es conserva com a testimoni d'una de les exposicions que va fer amb el seu amic i fotògraf Francisco Gómez al 1960.

L'arxiu visibilitza clarament el desenvolupament i l'evolució de la fotografia i el seu context, tant a nivell nacional com internacional, que inclou documentació sobre diferents exposicions o esdeveniments, com per exemple *11 fotógrafos españoles a París*, *The Family of Man* (1955) i la

rellevància que va tindre en projectes o esdeveniments com FOCO i la Primavera Fotogràfica de Barcelona, entre molts altres. Els llibres són un material que va marcar el llegat de Cualladó, i la seua biblioteca era la més important que hi havia a Espanya sobre fotografia i va servir de consulta privilegiada a altres professionals de la fotografia. En ella es troben exemplars tan significatius com una primera edició de *Les americains* de Robert Frank o les ciutats de William Klein, entre altres molts títols.

Aquest recorregut es combina amb la resta de fotografies de l'exposició que treballen sobre la idea d'arxiu i obres; i d'ací el títol de la mostra i, també, la complexitat de combinar els dos conceptes. Compaginar arxiu i obra en la pràctica d'un professional de la fotografia pot resultar complicat però, a la vegada, és clarificador per llegir el seu treball. En aquest cas, Cualladó treballava recurrent al seu arxiu de negatius i fent còpies d'imatges fetes amb anterioritat segons sorgien els interessos, les motivacions o es presentaven les exposicions. Tot açò s'aprecia clarament a la selecció ací exposada de la *Real Sociedad Fotográfica*.

Carpeta de retalls i fotomuntatges, 1960

Una de les facetes que Cualladó va desenvolupar amb passió i criteri va ser la del col·leccionista, fins al punt de ser considerat el primer col·leccionista de fotografia d'Espanya. Va començar la col·lecció al 1979, amb l'adquisició d'una obra de Dorothea Lange. Però abans de tindre la seua col·lecció de fotografia, ja havia generat la seua pròpia col·lecció d'imatges a partir de retalls de revistes estatunidenques com *Vogue* o *Life*.

En esta exposició es mostra per primera vegada la carpeta més voluminosa amb els seus retalls, o millor dit, fotomuntatges. En algunes ocasions, Cualladó retalla sols una imatge que pega en una pàgina; altres vegades afegeix a aquesta primera imatge altres elements, com ara textos que extrau de la revista; o bé combina diferents imatges que generen diàlegs. Aquesta faceta de Cualladó visible a una pràctica nova en el seu treball, i és una forma de construcció d'imatges que conviuen

amb les seues primeres dècades de producció fotogràfica. Aquesta carpeta, la qual mai havia sigut mostrada abans d'aquesta exposició, revela un imaginari que s'inscriu entre les seues influències, pulsions i interessos.

Polaroids, ca. 1990-1999

L'obra de Cualladó ha sigut reconeguda per les fotografies en blanc i negre que ell mateix revelava majoritàriament. Durant els anys huitanta va començar a experimentar amb el color a través de l'ús de la polaroid, que li permetia el control del revelat sense necessitat d'un procés de laboratori en color, i que ell no podia realitzar.

Les seues polaroids mostren motius que escapen a allò que coneguem com Cualladó. Moltes plantes i flors del seu jardí, retrats en els que trobem dificultat per reconèixer la cara, fotografies mogudes o borroses, naturaleses mortes inquietants, etc. Són fotografies que mostren un treball que va evolucionant d'acord a les condicions personals en les que es troba cap al final de la seua carrera (mor a 2003), i que reflecteix el seu entorn

Gabriel Cualladó, *Carpeta de retalls i fotomuntatges*, ca. 1960-1970. Biblioteca i Centre de documentació IVAM, Generalitat

i context més pròxims als que podia tindre accés. Aquesta tècnica li donava llibertat per crear fotografies de factura molt diferents a les que el públic estava acostumat.

SÈRIES FOTOGRÀFIQUES

*Boda de Ramón Masats
i Montse Santamaría, 1959*

Un dels projectes fotogràfics més desconeguts de Cualladó és el reportatge de boda que va realitzar per a Ramón Masats i Montse Santamaría. Algunes d'aquestes fotografies s'han convertit en imatges icòniques que es troben en importants col·leccions museístiques com, per exemple, la foto de Miserachs en un corredor amb el ramell a la mà o la que mostra a la parella en el saló del banquet completament buit. Les que es mostren ací són una àmplia selecció d'imatges, la majoria d'elles desconegudes, del reportatge format per unes 40 fotografies aproximadament.

Tal i com es recull als testimonis de Cualladó presents en les seues cartes i escrits, sempre va voler fer una exposició amb aquest reportatge de boda. El considerava diferent a la resta, i es pot afirmar que és un reportatge que mostra les característiques de Cualladó en el procés de construcció de les seues imatges. La majoria no són les pròpies d'aquest tipus d'encàrrec; en les fotografies

Gabriel Cualladó, *Boda de Ramón Masats i Montse Santamaría*, 1959.
Herederos Gabriel Cualladó

Gabriel Cualladó, *Boda de Ramón Masats i Montse Santamaría*, 1959.
Herederos Gabriel Cualladó

de Cualladó s'aprecien enquadraments atípics, com alguns on no mostren els caps de les figures tan rellevants, com la figura de la núvia; o, en una altra, on el primer pla de la imatge l'ocupa l'escolà i no la parella, que apareixen desenfocats al fons.

L'Albufera. Visió Tangencial, 1985

El projecte és un encàrrec que va rebre Cualladó per part de la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència dins de les II Jornades fotogràfiques a València, en el que participaren una gran varietat de professionals de la fotografia: Derek Bennett, Diana Blok, Gabriel Cualladó, Vicente del Amo, Joan Fontcuberta, John Goto, Andreas Müller-Pohle, Rafael Navarro, Paulo Nozolino, Humberto Rivas i Philippe Salaün i Manuel Úbeda.

Gabriel Cualladó. *L'Albufera*, València, 1985.
IVAM Institut Valencià d'Art Modern, Generalitat.
Donació de l'artista

Gabriel Cualladó, *Joan Fuster, L'Albufera*, València, 1985. IVAM Institut Valencià d'Art Modern, Generalitat. Donació de l'artista

Gabriel Cualladó, *L'Albufera*, València, 1985. IVAM Institut Valencià d'Art Modern, Generalitat

En esta mostra hem decidit incloure no sols les deu fotografies seleccionades pel fotògraf, que formaren part del projecte final, sinó també les escenes que Cualladó va prendre mentre realitzava aquests treballs però que, segons el seu criteri, van quedar fora de la selecció final. Mostrar conjuntament les deu fotografies escollides per Cualladó i els rebutjos, permet realitzar una lectura que transcendeix el projecte, que amplia i visibilitza de manera més clara el procés de treball de Cualladó. Els valors o els criteris aplicats pel fotògraf es poden intuir i conèixer si realitzem un projecte escollint un tipus d'imatges que corresponguen a la seua visió en aquell moment i per

a un context concret. Però aquests rebutjos prenen la consideració d'obra com element individual fora del context del projecte individual.

*Els paisatges de Joanot Martorell.
Gandia i la Safor, 1990*

Aquest projecte va ser un encàrrec conjunt de l'IVAM i de l'Ajuntament de Gandia en el que participaren diferents professionals de la fotografia: Gabriel Cualladó, Manel Esclusa, Joan Fontcuberta, Cristina García Roderó, Manolo Laguillo i América Sánchez.

L'objectiu principal de Cualladó al projecte *Els Paisatges de Joanot Martorell. Gandia i la Safor*, segons va explicar ell mateix en una publicació, era «aconseguir un petit apunt antropològic de les gents que viuen en les mateixes terres de Joanot Martorell». El projecte està format per deu

Gabriel Cualladó, *Sin título, L'Albufera. Visió Tangencial*, 1985. IVAM Institut Valencià d'Art Modern, Generalitat

Gabriel Cualladó, *Niña en el corral del restaurante la Casa Gran*, Gandia, 1990. IVAM Institut Valencià d'Art Modern, Generalitat

Gabriel Cualladó, *Sin título*, Gandia, 1990.
IVAM Institut Valencià d'Art Modern,
Generalitat. Donació de l'artista

fotografies que recullen, en paraules del fotògraf, «la intimitat de cases particulars, en petits tallers o indústries, en les feines del camp [...]». Cualladó justifica amb estes paraules la seua selecció final d'una manera evident, deixant fora, entre altres, dos retrats que no mostraven aquella realitat tan costumista que s'ha vinculat amb la identitat del poble i les terres valencianes, com per exemple *Actor del grupo de teatro 'La Plutja'* (Actor del grup de teatre 'La Plutja') de Gandia o *Sin título, retrat* (Sense títol, retrat). A la vegada, en aquesta sèrie destaca la divisió que fa entre l'espai domèstic habitat per dones i l'espai de l'horta i laboral ocupat pels homes, una tàctica que ja havia utilitzat en 1985 a la sèrie *L'Albufera. Visió Tangencial*.

Real Sociedad Fotográfica, 1979-1982

Les fotografies seleccionades de la sèrie *Real Sociedad Fotográfica* són les còpies fetes per Cualladó cap a la segona meitat dels anys huitanta, a diferència de les positivades al 1982 per a la seua exposició individual amb motiu de la Primavera Fotogràfica al Centre Internacional de Fotografia de Barcelona i al Spectrum Canon en Saragossa.

Gabriel Cualladó, *Real Sociedad Fotográfica*.
Madrid, 1979-1982. IVAM Institut Valencià d'Art
Modern, Generalitat. Donació de l'artista

En la selecció presentada es mostren imatges escollides pel fotògraf que destaquen per les simetries, jocs d'espills o dualitats, espais buits a partir de l'ús de portes o corredors. Són un tipus d'imatges que escapen als seus treballs més antropològics, en els que el retrat és el protagonista, i que generen enllaços amb obres de la seua col·lecció de fotografia.

En aquestes fotografies destaca la inclusió d'una imatge dins d'una altra, com per exemple la que mostra el cartell de Dorothea Lange —una de les obres més representatives de la fotografia documental estatunidenca dels anys trenta— i que, a més, va ser la primera artista de qui va adquirir, ja als anys setanta, una obra per a la seua col·lecció.

Gabriel Cualladó, *Real Sociedad
Fotográfica*, Madrid, 1979-1982.
IVAM Institut Valencià d'Art Modern

ACTIVITATS

Presentació i obertura de l'exposició

Cualladó: arxiu / obra

Data: 19 de desembre 2024

Horari:

19 h —Com a acte previ a l'obertura de l'exposició, la comissària i conservadora de fotografia de l'IVAM, Sandra Moros, impartirà la conferència *Una aproximació procesual a Cualladó*, en la qual presentarà i desgranarà part de la investigació associada a la mostra.

20 h —Obertura de l'exposició

Visita comentada

Data: 22 de desembre

Horari:

12 h —Visita comentada a l'exposició (idioma castellà)

CATÀLEG

En el marc de l'exposició, es publicarà un catàleg que inclourà els assajos de la comissària de la mostra, Sandra Moros i de l'artista, Jorge Ribalta, Premi Nacional de Fotografia 2024.

Institut Valencià d'Art Modern
Centre Julio González
Guillem de Castro, 118
46003 València

Contacte:
Departament de comunicació
comunicacion@ivam.es
T. +34 963 176 600

IVAM35